

AMBRUS ANDRÁS

Gyergyó

(Magvető Kiadó, Budapest, 1959)

Első rész (részlet)

Amint elhagyja forrását a Maros vize és lecsurog a Gréces meredek oldalán, megtorpan hirtelen, s tétován fordul jobbra-balra, mint az élőlény, ha tájékozódni akar. A Gyergyói-medence tárul ki előtte, jókora sík terület, mely az Alföldre emlékeztet, különösen reggelente, mikor még szűk a látóhatár, s nem tűntek fel köröskörül a hatalmas hegyek.

A fenyvesek lábánál vagy nyolc fehérló torony látható körben. A kilencedik középen magaslik, és körülötte terül el a járás legnagyobb községe, Marosfalu. A frissen meszelt homlokzaton fekete betűk hirdetik: JAVÍTTATOTT: 1924-25, legalul pedig a csupaszon hagyott, nagy szürke kőre ezt vésték egykor: MCCXXV. Közben hét évszázad telt el, gőgös várak mállottak szét azóta, nagy városok semmisültek meg, de ez a torony áll, s körülötte terjed a község, egyre több házat épít ez a dolgos, szapora nép.

Bizonyára jóval a XIII. század előtt lehetett, hogy az első család kalyibát tákolt magának itt a Maros partján, az őserdő közepén. Jöttek vagy menekültek ezek az emberek, küldték vagy kergették őket?... Ki tudná megmondani. A templom fundamentumán kívül semmi nyoma nem maradt munkájuknak, életüknek. A kis faházakat emberöltőnkint perzselte fel a tűz vagy ellenség, de nemegyszer saját uralkodójuk haragja dobott csóvát a zsindeletetőkire. Menekültek ilyenkor a sűrű erdőbe, barlangokba, de mihelyt elmúlt a veszedelem, visszazállingóztak a síkra s őseik sírja fölé fehér gerendaházakat emeltek újra meg újra.

A felkelő nap legelőbb a Bucsin nevű hegy két irdatlan csúcsát pillantja meg: Verőfényes és Tarvész áll szemközt egymással, mint két leszegett fejű bölény. Mély

nyerges van a kettő között, itt közlekednek Parajd és Szováta felé. Azon a ponton, hol a köves út átbillen a hegykoszorú másik oldalára, egy tisztás van, parányi fennsík.

Ezen a reggelen ujjni vastag hóharmat borította a földet. A deres fákon csillogott a fény, s mintha egy kis hó esett volna, fehérlett minden. A tisztás szélén két kis tehén kérődzött, egyiknek a nyakán kolomp volt, ami szabályos időközökben meg-megkondult. Odébb nagy lánggal égett a tűz, s nem messzire tőle viseltes katonaládán ült egy ember. Egy ideig mozdulatlanul nézte, hogyan tűnik elő a nap a szemközti hegyek mögül, majd az itteni emberek szokása szerint keresztet vetett. Kis idő múlva visszapillantott a legényke-fiára, ki egy nyársnak valót faragott nagy buzgalommal. Ő is tartott a kezében egy vékony fát, ölnyi hosszú lehetett s vagy kétujjni vastag. Szakértelemmel fektette keresztül a térdén, majd rászorította a bicska pengéjét. De nem vágott vele, hanem a fát húzta hátrafelé, miközben vékony forgács kunkorodott le róla.

– Ide nézz, fiam! – mutatta a legénykének, mikor elkészült vele. – Ez a nyárs, nem amit te csináltál. Olyan, mint a kétélű kard, nem fordul meg a hús rajta s...

A tisztás másik felén akadt meg a tekintete, hol egy vadászruhás alak tűnt fel, és türelmetlenül integetett neki.

– Miért nem viszed el fa? – kérdezte tört magyarsággal, még mielőtt köszöntek volna egymásnak. – Nem megmondta én, hogy...

– Elhoztam mán a tennap – vágott közbe megnyugtató hangon. – Egy szál se maradt a kincstári erdőben, mind itt van közbirtokossági területen.

– Fhüjj! úgy megijesztettem magamot – sóhajtott vidáman, mint akinek nagy gond esik le a válláról. – Túdod, délután idejőjje indzsiner, oaz mondja moagyar: mer...nök, mernök. De nincs ott fa, nem van baj. Hát pénzt hozta te?

– Elhoztam, főerdész úr, hogyne hoztam volna – felelt önérzetesen, és egy csomó összehajtogatott papír százast húzott elő. Várt egy kicsit, mert a másik nagy gonddal számolta meg a pénzt, majd a tűz felé intett.

– Tessék, lépjen má közelebb, s igyék egy pohárral.

– Köszönök, az jó, van nagy hideg!

– Aztán nagy baj lett volna, ha a mérnök úr... – kérdezte óvatosan, miközben a tűz felé mentek.

– Váj, váj – jajdult fel az erdész. – Nagy-nagy baj, muszáj adnom neki pénz fele. Ő nem értse tréfa, noagyon szigorú ember megvan!

Odaértek a tűz mellé, már kezében volt a pálinkás pohár, mikor meglátta a katonaládán levő felírást. Lassan betűzni kezdte.

– Huszár Mag...jari Sándor. Volta te huszár?

– Nem, én utász voltam a háború alatt, de tudja, sokan vagyunk Magyariak a faluban, s minden család kap egy ragasztott nevet. Reánk a huszár ragadt, met avvót nagyapánk valamikor negyvennyócba.

Az úrhatnám főerdész bosszantotta, hogy egyenrangú félként társalog vele ez az ember, s hogy egyszerű ruhájában is milyen impozáns jelenség. Formás csizma, combhoz tapadó posztónadrág, rövid ujjas-mellény, s az a hetyke, huszáros bajusz!

– Igya meg mán az úr, met elhűl!

A magabiztos, kissé érdes hang végképp felforralta a vérét, legszívesebben szeme közé öntötte volna a pálinkát. Csak az a párezer lei tartotta vissza, mit az imént kapott s a gondolat: ügyes ez az ember, gyorsan eltakarítja a fát még a környékről is, s ő akkor végképp megnyugodhat.

– A szarufákat egyet se búsulja – találta ki gondolatát Huszár Magyar. – Délre má' a faluban lesz, s este mán viszi a vonat.

– Ma viszed el, mind egész? – csodálkozott. – Hogy?

– Kalákával.

– Káláká, káláká...az lenni olyan nagy szekér?

– Dehogy – kacagott Magyar Sándor –, ez olyan izé, kaláka. Tudja, segítségül hívtam vagy húsz embert marhástól, szekerstől, s eccerre elvisszük, én meg aztán visszasegítem apródonkint.

– Ej, te, te, sok eszed van neked. – Csóváltgatta a fejét az erdész, majd egy hajtásra felhúzta a köménymagos pálinkát. – Phej, ez van jó cujka, van még meleg. Hanem, te Moaghari, ha értek vasútállomás, kincstári pecsét vágni le favégéről.

– Aval nem lesz baj, csak a zörmester úr ne vacakoljon, ha meglássa...

– Nem, ő nem vacakolja, adod neki baksis, kétszáz lei, s lesz jó.

– Az sok.

– Akkor száz lei adod. No én menyem, lá revedere.

– Viszontlátásra, főerdész úr – billentette meg a kalapját, és nézte a távozót, ki megvidámodva az italtól, kalimpáló kézzel sietett a szomszéd megye határa felé.

– Édesapám! - hallotta a fia elkeseredett hangját. – Jöjjön, met odaég.

– No, adszide az egyik nyársat. A másikat, hé, azt te faragta nagyokosan háromélűre, két szelet hús már megfordult rajta, s ég a fél oldala. No, nem baj, azt te eszed meg.

- Nem jőnek még? - igyekezett a fiú elterelni a szót.
- Nem – komorult el az apja. – Pedig harminc kilométer ide az állomás.

Nem tudjuk megjárni napvilág.

Hallgattak egy ideig, csend volt, a fenyves erdő fel-felsóhajtott, a nyársról le-cseppenő zsír sercegett.

- Ha! – kapta fel a fejét kis idő múlva a legényke – valamit hallok.
- Nem a fied cseng?
- Nem a', csengettyűt hallok, szekér jó, de csak egy.
- Mihály bá' lesz ez – mondta a piros-barna legényke, s még a száját is eltá-totta, hogy jobban hallja a zajt.

– Neked ő nem Mihály bá' – förmedt rá az apja –, nekem első sógor, neked es sógor, sógor bá'.

A hirtelen lejtő út felől – mintha a földből emelkedne ki – feltűnt egy alak, bajszos, szőke ember. Mindjárt utána két apró ló s egy kis szekér. Legalábbis így hitte volna első látásra mindenki, mert csak közelebbről tűnt ki, hogy két természetes vasderes követi az érkező embert, kinek magassága éppen két méter volt.

- Aggyon Isten jó reggelt – köszönt amolyan apró mennydörgésforma hangján.
- Hozott Isten – nézett fel rá örömmel Huszár Magyar.
- Hogy vót az éccakai nyugalom?
- Jó vót, csak kevés vót, s nálatok?
- Eltőtt hálistennek. Látom a frustuk má készen van – mutatott a nyársakra.
- Ühüm, csak legyen, ki megegye.
- Lesz – nyugtatta meg széles mosollyal a nagytermetű ember, s visszabökött

a vállán át. – Ahajt lenn kerültem el kereken húsz szekeret. Mindenki eljött, sógor, még a negy ecséd es, láttam, hátrább a két hódos lovát.

Huszár Magyar Sándor ezalatt elővette a pálinkás korsót, s két jókora pohár-ba töltött.

- Hát, sógor – emelte meg a pohárral együtt hangját Fehér Mihály – hála legyen az Úristennek, hogy ezt megértük, mert neked nagy nap ez a mái nap.
- Adja Isten, hogy szerencsésen véget érjen.
- Ez igen, jó keménmagos pálinka, még langyos – áradozott Mihály, s kezehatával taszított egyet szárnyas bajuszán. – Ha! Itt vannak.

A völgy felől már egészen közlelről lehetett hallani a szekerek zörgését, nemso-kára fel is tűnt két fekete ló, fehér holddal a homlokán. Nyomában pedig szorosan egymás mögött jöttek isteni nyugalommal az ökrös, tehenes fogatok.

Az őszi alkony már a medence másik oldalán találta a hatalmas kalákát. Mindenki megbámulta a rengeteg szekeret, mert induláskor is fél kilométerre nyúlt a sor, de lenn a síkon széthúzódva átfogták az egész mezőt. A két pár ló haladt legelől, messze maguk mögött hagyva a többi, de a nagy nyugalommal lépkedő szarvasmarhák mégis beérték a sorompó alatt, mely egy félórán át zárta el az utat.

– Legalább szusszanhatnak a nyomorult állatok – nyugtatta meg a segítők Huszár Magyari Sándor. – Én előremegyek megnézni, hol áll a vagon.

Felsietett a töltésen, és megkerülte a sorompókat. Valamivel beljebb, az úttól balra volt az állomásépület. Mikor átlépkedett a síneken, már integetett neki egy hirtelenszöke, sovány ember.

– Jó estét, Kleischer úr! – köszönt az elegáns úrnak, ki vele egyidős forma lehetett, és nemigen tudta megőrizni a százszokra jellemző nagy nyugalmat.

– Képzelse el, Sándor, az a rabló állomásfőnök elfelejtette megrendelni a kocsit.

– Hát az, hogy lehet?

– Úgy, hogy én elfelejtettem neki annak idején a baksist adni, ötszáz leit.

– Fel kell jelenteni azt a mocskos tolvajt.

– Semmi értelme, már oda is adtam neki a pénzt. Egyébként a felettese ezret szokott kérni.

– Akkor most mi lesz?

– Lerakjuk ide ni! – mutatott a nagy területre, mely a sínek és az állomásra vezető út között terült el, s ahol már egy csomó deszka volt felstószolva.

Közben bevánszorgott egy hosszú tehervonat, s felnyíltak a sorompók. A felzárkózott szekerek pedig egymás után gurultak át a síneken, és fordultak be a rakodótér felé.

– Hát a portéka hogy tetszik az úrnak? – kérdezte Sándor magabiztosan. A szásznak felcsillant a szeme, és sokáig gyönyörködött a vékony fenyőszálakban, mert ilyeneket még nem látott soha. Akármelyiket átfoghatta volna két kézzel tőben is, pedig egy sem volt köztük rövidebb tizenöt méternél.

– Primá, primissimo – rebegte áhítattal –, mintha nádszál lenne valamenyny. Sándor bátyám, ebből mennyi van még?

– Leveget az erdőn amennyit akar.

– Százezer köbmétert megvennék belőle.

– Eppe ennyit szeretnék eladni!... ha lehetne – mosolygott Sándor. – De ami itt van, azon kívül egy szálát se tudok. Nem szeretnék tömlecbe jutni, s úgy lehet a kincstári főerdész úr se, me ő többet kapna, mint én.

– S magának nincs erdője,
 – Van a'. Miénk a legnagyobb közbirtokosság egész Csíkban.
 – No igen, a közbirtokosság, hallottam róla, amolyan ősi szövetkezet vagy részvénytársaság. És onnan nem lehetne...

– No, maga es jóhelyt emlegeti az ilyesmit. Hallod-e, sógor?
 – Mija? – kapta fel a fejét Fejér Mihály, ki éppen most tette le az utolsó szálfát. – Még hogy szarufát kivágni a zerdőnkből? – nevetett tele szájjal a képtelen ötletre. – Olyan csak egy ember vót, az es meghótt. – Azzal odalépkedett s bemutatkozott az idegennek.

– Kleischer Ferenc vagyok – fogadta el a szász a roppant tenyerét, s szinte rémülten bámult rá.

– Ő az erdőgazda – dicsekedett Sándor, aztán rácsapott a vállára. – Hallja-e az úr! Otthon kalákatisztelő lesz, ha nem veti meg a társaságunkat, jöjjön le, jó szívvel látom.

A vézna szász előbb mondani akart valami kifogást, udvarias köszönetet, mert megijedt egy kicsit a sziklakemény emberektől. De mit veszíthetne, ha elmegy abba a faluba? Nem bántják, az biztos, viszont egyetlen alkalom, hogy kicsikarjon belőlük még egy vagonra való árut.

– Csak az a nagy hiba – értette félre habozását Sándor –, hogy félvágás szekerekkel vagyunk, s ez csak kerék meg tengely, nem lehet jól ülni rajta.

– Annyi baj legyen, van itt az állomás körül fiáker. Sőt, maga is velem jó, legalább nem unatkozunk. Megyek is keríteni egyet.

Közben sűrűsödött a sötét, mire az utolsó szekeret is megürítették, már alig lehetett látni.

– János, gyere csak – kiáltott Sándor, mire egy vaskos alak imbolygott hozzá, a kisebbik öccse. – Egy lélek se mehet haza, érted? – súgta neki parancsolón. – Szekerestől bé az udvarra mindenkit, Fülöp öcsém fogadott fiát es. Jól ügyelj.

Ekkor már ott volt a bérkocsi, s ő lépett volna fel a bakra, de Kleischer méltatlankodva szólt rá:

– Ugyan mit gondol, Sándor bátyám, ide üljön mellém. Így no.

A kocsi elindult. A kerekek egyhangúan csattogtak az elhanyagolt úton, az utasok pedig rákönyököltek az ülés párnájára, s bámulták a síkságot. Hátuk mögött éppen akkor kelt fel a hold, gyér fényénél lassan kirajzolódott a körbefutó hegyek sziluettje.

A szász hirtelen megrázta magát, és káromkodott:

– Az ördög vigye el! Veszedelmes vidék ez. Az ember figyelmét leköti a táj, s közben szépen megfagy. Pedig a naptár szerint kora ősz van még, s én is úgy öltöztem. Nem gondoltam, hogy itt Gyergyóban...

– Van nálam véletlenül egy kicsi üveg – fordult feléje Sándor, majd a belső zsebbe nyúlt. – Pohár nincs, az igaz, de ha nem utálja, hujzon belőle. Törköly. Ez erőst jó ilyenkor.

– Az, amit apámtól hozott a nyáron?

– Afféle.

– Ide gyorsan – kapott az üveg után Kleischer. Jó nagyot húzhatott, mert összerándult a szeplős arca. – Hú! Hú! Az áldóját, ezzel aztán nem fertőzzük meg egymást, annyi bizonyos. Hú! legalább ötven fokos.

– Hatvankettő, megmértem – hagyta rá Sándor, enyhe kárörömmel, és nagyot húzott ő is belőle. Aztán kabátja ujjával megtörülte az üveg száját, s előre nyújtotta a kocsisnak.

Mindjárt kellemesebben telt az idő, s a gebe is vígabban poroszkált.

– Azért én se bánnám, ha gyengébb lenne egy cseppet – morfondírozott Sándor.

– Hát ez nem is pálinka, hanem vitriol.

– Akartam volna felvegyíteni vízzel, de olyan lett, mint a tej. No, mondom, legközelebb meg kell kérdejem a maga apját, hogy mit kéne belétölteni.

– És mit mondott?

– Aszongya nekem: „tudod mit, fijjam, tiszta szeszt, attól nem lesz fehér.”

Nevettek ezen, majd kis idő múlva Kleischer szólalt meg.

– Már jó ideje figyelem, hogy milyen egyenes ez az út. Úgy látom, a faluig egyetlen kanyar sincs.

– Azon túl se – magyarázta Sándor a faluját szerető ember hangján, aki szívesen dicsekszik mindennel, ami megkülönbözteti lakhelyét a többitől. – Szentmiklóstól ki Bucsín aljáig, mint a lénia. A környéken nincs ilyen egyenes út.

– Valami Sóutat hallottam emlegetni odafenn, ez az?

– Igen. Amíg divatba nem jött a vasút, ezen hordták a sót apámék. Hej, akkor fizetett jól a fuvarozás, nem úgy, mint most.

– De remélem, ez esetben nem csalódott?

– Isten ments, hogy panaszkodjak, magára csak jó szóval emlékezhet az ember, mert nagyot segített rajtam. Legjobbkor jó ez a pénz.

– Adóssága van?

– Nem a, vásárolok, házat. Jobban mondva visszaveszem az őstelket szegény megboldogult apám kívánsága szerint, mert az öccse, az én hebehurgya nagybátyám elherdálta volt.

– A Huszár Magyariak ősi hajlékát, ugye?

– Én úgy tudom, nemcsak mi, hanem minden Magyar, aki él Marosfalván, onnan ered. Ott a torony, lássa, ugye? Hát annak a lábánál van.

A hold már olyan fényesen sütött, hogy a messzi templomot jól ki lehetett venni, de még a toronytetőt is, a kereszt kivételével.

– Szép helyen lehet – bólintott elismerőleg a szász –, a falu közepén. És sok Magyar van ebben a faluban?

– Máshol nemigen van, de itt többen, mint a Bariczok vagy Balázsok. Hanem Huszár Magyariak csak három család, az enyim s a két ecsémé.

– És honnan ragadt magukra ez a név?

– Hohóó, annak hosszú sora vagyon – szusszant egyet Sándor, majd felmérte a még hátralevő távolságot, hogy érdemes-e belekezdeni. Négy kilométernyi út lehetett hazáig, így hát elkezdte.

– Nagyapámék jócskán voltak testvérek, s fiúk mind. Hat. Pont akkor kerülének legénysorba, mikor kitört negyvennyóc. Megérték egészségben a forradalom végét, s szállingóztak haza lassacskán, csak a legkisebb nem akart jöni. Hát az volt az én nagyapám, a huszár. Anyja kedvence vót, s nem akarták háborúba engedni az Istennek se, de elment. Tutajat eregettek le a Maroson, s nem kötöttek ki Szászrégnél, se Vásárhelyen, hanem lementek Szegedig. Ott állt bé a seregbe.

– Hogy hívták, a keresztnevén?

– András, de az akkori öregek úgy mondták, hogy Andorás, a huszár. Kosuth mellett szolgált az utolsó percig, ők szöktették meg, mikor Görgey – nyuvadt volna meg szopós korában – elárulta, s békerítették volt az oroszok s az osztrákok. Valahol Arad mellett vágta ki magukat két falu közt, a nevek nem jut eszembe, pedig tudtam. Ahogy lopódkodtak kifelé, nagyapám valamiért lemaradt, biztosan az utóvédek közt volt, s az osztrákok majdnem megfogták. Vágtatott, ahogy csak bírt, bé igyenest a kozákok közé. Nagy ribillió lett, mert aludt mindenki, volt vagy tíz, aki fel se ébredt soha, mert levágta őket. Hanem azok felszöktek a földről, s a pikával verték le a lóról, aztán elvitték, ki Szibériába. Kilenc esztendőn keresztül tartották ott, egy esztendőt katonáskodott még azelőtt, így kerek tíz esztendő múlva jött haza.

– Úristen, ráismertek?

– Nemigen. Aszongyák, kétarasznyi volt a szakálla. Az anyja éppen gyapjút font a tornácon, mikor meglátta, felkelt egy darab kenyeret hozni a koldusnak, akkor megszólalt nagyapám: „edesanyám, hallja-e, én vagyok a huszár fia, Andorás.”

– Akkor aztán lett nagy öröm, ugye?

– Még akkor se, mert a vénasszony megjedett, hogy kísértet, s elkezdett imádkozni. Erre nagyapám megharagudt, letaszította a nadrágot, s megmutatta a fenekit. Szerencséjire kicsi korában éppen oda mart belé a farkas, nagy forradás maradt a helyén. Erről aztán megismerték.

Egy kis szünetet tartott most Huszár Magyari Sándor, sóhajtott egy keserve-
set, aztán folytatta, kissé emelt hangon, ahogy a mesét szokták.

– Örvendezni azután se volt minek. Az öreg Magyari már meghótt, s a felosztott vagyont már az Isten se szedhette volna ki a nagyobb legények kezéből, kik mind házasok voltak már. Még a belsőségre is fájt a foguk, mikor osztzkodtak, de az anyjok azt mondta, az Andorásé, amíg ő él, várja haza a huszár fiát. Hát így volt. De azért megházasodott vagy két esztendő után, s elvette nagyanyámat. Hej, be szép leán lehetett a megboldogult, most halt meg a háború elején, de szegénynek is szegény volt, másképp nemigen ment volna nagyapámhoz.

– És ha a testvérek nem adtak a földből semmit nekik, mért nem pereltek? – kérdezte Kleischer, kit egészen felvillanyozott a história.

– Később egyezkedtek. A bátyjai nekiadták az összes erdőjogot, csak a szántót s a kaszálót tartották meg.

– És sok erdőjog volt?

– Majdnem százötven hold.

– Hát akkor ez...

– De megálljunk, azok öregebbek voltak, mint nagyapám s rafináltabbak. Akkortájt szedett el a császár egy csomó erdőt a kincstár javára, de a megmaradt közbirtokosságnak is egy része feloszlott a nagy adó mián. Itt se mindenki vállalta a sok adót. Nagyapám igen. Tengernyi pénzt kellett fizetnie minden esztendőben, de gyúrta a munkát kegyetlenül. Tutajon vitte le a fát Marosvásárhelyre, s hozta onnan az éleséget. Később, mikor apám legénysorba került, már könnyebb lett neki, mert ketten markolhatták meg a csákányt. De mégse volt szerencséje egy csepp se. Felépült a vasút, s a tutajnak, sóhordásnak békélt meg. Meg is halt szegény nemsokára, alig tudott építeni apámnak egy házacskát a jószág alsó felére. Még jó, hogy csak két fia volt, s így nyugton feküdt a sírba, mert a kisebbeknek maradt az öreg hajlék.

Kleischer észre sem vette, hogyan haladtak keresztül a község felső felén, csak akkor lett figyelmes, mikor beértek a piactérre. A rikító holdfényben óriási épületnek tűnt a templom. Ódon kőkerítés fogta körül, jó három méter magas, mint egy kis várfal. Itt-ott lőrést is lehetett látni rajta.

– Ha mögötte áll az ember – magyarázta Sándor – keresztüllát rajta, mer vagy két méterre fel van töltve a templomudvar.

Az utat egy másik főút keresztezi közvetlenül a torony lábánál. A piaccal szemközi sarkon iskolaépület áll, azon túl pedig egy vakolatlan téglaház, emeletes.

– Itthon vagyunk – mondta Sándor szinte áhítattal.

– Szóval ezt vásárolta most vissza. Gyönyörű.

– Igen, ezt. Alább van az a nagy üres telek, azon túl egy faház, amit még a megboldogult nagyapám épített ezernyolcszázkilencvenkettőben, mikor én születtem.

Megálltak a kapu előtt, s a vendég egy pillantással mérte fel az épületet. Elég primitív, ósdi jószág volt. A boltíves kapu fölött húzódott a deszkaerkély, de inkább tornácnak lehetett volna nevezni; ebből nyíltak az emeleti szobák. Lent az egyik oldalon a pince és gabonás volt, másik oldalt vadonatúj roló mutatta, hogy üzlet-helyiségnek szánták ezt a részt.

– Miklós bátyám örökölte volt ezt a belsőséget, avval a nagy üres telekkel együtt – folytatta Sándor, mihelyt leszálltak a kocsiról. – De elherdálta a bódogtalan, de nekivágott Amerikának.

– No és?

– Eltűnt, mint a hullócsillag.

– S a maga apja?

– Hajaj, az kemény ember volt, az Isten nyugosztalja. „Majd én megmutatom!” – ezt hajtogatta váltig... Kölyök voltam, mikor vízifűrész épített a hegyoldalba. Volt ilyen akkor több is, de ez lepipálta az összest.

– Nincs már meg?

– Eh – legyintett keserűen Sándor. – Elkésett ő is, akárcsak nagyapám, nem sokára két gőzfűrész épült a hegy alá. Szerencsére, de inkább szerencsétlenségünkre, akkor kezdték építeni az Új utat fenn a Régi sóút mellett, hogy mehessenek rajta az urak a Gyilkos-tóról Szovátára feredni. Vállaltunk egy kilométernyit, s ott halt meg apám, nyugodják békében a haló pora is, mert fájin ember volt.

– Mi lett vele?

– Robbantottunk, s egy kő megnyomta. Húszesztendős-forma lehettem akkor, de nem, csak tizenkilenc, mikor utolsó szavaival meghagyta nekem, hogy ha az Isten megsegít, vegyem vissza, amit elherdált a nagybátyám, legalább az ősi ház helyét. Nem, akkor még nem kezdték volt építeni ezt a nagy micsodát, mert ha szegény tudja, hogy mi készül itt, nem biztatott volna ilyesmire.

– De valahogy csak sikerült.

– Isten segedelmével igen. Egy örmén vette meg, s nagy korcsomát akart csinálni belé, de meghótt. A felesége – jó pipa – egy katonatisztet fogott a háború előtt, az osztán fejt. Én megsejdtettem, hogy minden eladó, s a közbirto-kosságtól kikértem vagy öt esztendőre való jutalékot. Hehe, mire a nagygazdák megnesszentették volna a dolgot, már ki is fizettem egyik felét. A másik fele ebből a fából lett meg. Hajh, nehezen ment, de megvan háliszennek.

Így fejezte be családja történetét Huszár Magyar Sándor. Boldog volt ebben a pillanatban, de olyan boldog, hogy könnybe lábadt a szeme. Kicsit szégyellte is magát, hogy lelkét ennyire megnyitotta egy idegen előtt, de nem tehetett róla. A nyomorúság szokott dolog, azt könnyű elhallgatni, az ilyen nagy öröm azonban kikívánczik az emberből, mint a jó nóta. (...)